

УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

IMPROVEMENT OF THE DOMESTIC TRAINING SYSTEM OF FUTURE DOCTORS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

У статті проаналізовано удосконалення вітчизняної системи підготовки майбутніх лікарів у контексті євроінтеграційних процесів. Таке удосконалення посилиться на основі урахування можливостей творчого використання прогресивних ідей досвіду Великої Британії в умовах інтеграційних, демографічних і міграційних процесів, а також динамічних змін на ринку праці на загальнодержавному і регіональному рівнях, а також на рівні вищого навчального закладу. Надано основні підходи до професійної підготовки майбутніх лікарів у вітчизняній системі медичної освіти. Виокремлено умови успішної реалізації реформування вищої медичної школи в Україні. Названо інтегровані характеристики якості підготовки випускників вищих медичних навчальних закладів, серед яких пріоритетними названо такі: властивість, уміння, здатність, здібність, компетентність, навички тощо. Автор серед завдань вищої медичної освіти виокремлює зміст і організацію освітнього процесу, націленого на формування особистості майбутнього лікаря, його цивільної відповідальності, правової культури і правової самосвідомості, духовності, ініціативності, самостійності, толерантності, здатності до успішної соціалізації у суспільстві, професійної зрілості. Підвищення професійної компетенції фахівців у галузі охорони здоров'я у всьому світі визнається як найважливіший чинник реформування системи охорони здоров'я. Поряд із загальними вимогами до лікаря, який би міг задовольнити потреби як індивіда, так і спільноти в цілому, зростають вимоги до навчальних медичних закладів щодо постійного вдосконалення професійної освіти. Наголошується, що рівень державної підтримки цих інституцій повинен пов'язуватися з якістю підготовки спеціалістів, їхньою соціальною значущістю.

Ключові слова: професійна підготовка, вітчизняна медична освіта, вищі медичні

навчальні заклади, компетентність лікаря, реформування медичної освіти.

Improvements of the national system of training of future doctors in the context of European integration processes are analyzed in the article. It will be strengthened on the basis of taking into account the possibilities of creative use of progressive ideas of the experience of Great Britain in the conditions of integration, demographic and migration processes, as well as dynamic changes in the labor market at the national and national level. educational institution. The basic approaches to the professional training of future physicians in the national medical education system are presented. The conditions for successful implementation of the reform of the higher medical school in Ukraine have been singled out. The integrated characteristics of the quality of training of graduates of higher medical educational establishments are named, among which the following are named: property, ability, ability, competence, skill, etc. Among the tasks of higher medical education, the author emphasizes the content and organization of the educational process aimed at shaping the personality of the future doctor, his civil responsibility, legal culture and legal consciousness, spirituality, initiative, autonomy, tolerance, ability to socialize successfully. Increasing the professional competence of healthcare professionals worldwide is identified as a major factor in health care reform. Along with the general requirements for a physician who can meet the needs of both the individual and the community as a whole, there is a growing demand for educational institutions for continuous improvement of vocational education. It is emphasized that the level of state support of these institutions should be directly related to the quality of training of specialists, their social importance.

Key words: professional training, national medical education, higher medical schools, doctor's competence, reform of medical education.

УДК 378.091(477).614.253.4:331.546-048.78:61
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-8>

Магрламова К.Г.,

докт. пед. наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Дніпропетровської медичної академії
Міністерства охорони здоров'я України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Якість підготовки випускника медичного вузу залежить від таких чинників, як професіоналізм викладачів, умови і забезпеченість учбового процесу, склад елементів в освітньому процесі, мотивація до навчання, сучасні технології навчання, системи контролю знань, мотивація педагогічної праці, організація учбово-дослідницької роботи студентів як невід'ємної частини освітнього процесу, виконання індивідуальних завдань і наукових проєктів з елементами досліджень, участь у модернізації учбово-лабораторної бази медичного університету та методичного забезпечення учбового процесу. Процеси модернізації вищої медичної освіти орієнтовані на створення умов для повноцінного розвитку особових функцій усіх суб'єктів освітнього процесу [14].

На сучасному етапі під час розробки та реалізації Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 рр. пріоритетним є надання професійних медичних послуг, що стає можливим за умови якісної медичної освіти. Стратегія реформування вищої медичної школи має за мету підготовку лікаря-спеціаліста з широкими теоретичними знаннями, ерудицією, належним рівнем практичних умінь, здатністю приймати логічні, патогенетично обґрунтовані рішення в клінічних ситуаціях [11]. Визначальним критерієм розвитку суспільства є стан здоров'я населення. Професійна підготовка медичних працівників виступає одним із регуляторів і показників соціального розвитку, оскільки вона фактично формує і підтримує доктрину життєздатності суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Світова медична наука зобов'язана багатьма досягненнями провідним лікарям і водночас видатним педагогам М.І. Пирогову, І.М. Сеченову, С.П. Боткіну, І.П. Павлову, Н.В. Скліфосовському, Н.Ф. Філатову, С.С. Корсакову, В.Ф. Снегірьову, Н.Н. Бурденко, Н.А. Семашко, І.В. Давидовському, Г.Н. Сперанському, А.Л. М'ясникову. Різні аспекти професійної підготовки майбутніх лікарів у вищих медичних навчальних закладах представлені в дисертаційних роботах останніх років. Так, формування професійно-етичної культури майбутнього лікаря досліджувала А. Агаркова, питання виховання гуманності у студентів медичного коледжу – О. Андрійчук, формування толерантності як професійної компетентності майбутнього медика – П. Бабенко, виховання толерантності в студентів вищих медичних навчальних закладів – Л. Лозинська, формування професійної мовленнєвої культури в студентів медичних університетів – О. Крсек, організаційно-педагогічні умови виховної роботи в медичному коледжі – Х. Мазепа, формування професійно значущих якостей майбутніх лікарів засобами проєктних технологій – Т. Воробйова, психологічні особливості формування емпатійності майбутніх лікарів – О. Юдіна, психологічні особливості формування деонтологічної культури майбутніх медиків засобами іноземної мови – І. Камінська, формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах – Ю. Колісник-Гуменюк, формування полікультурної компетентності в студентів-медиків у навчально-виховному процесі вищого медичного навчального закладу – А. Щербакова [12].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Актуальність розробки та впровадження сучасної системи підготовки фахівців для охорони здоров'я зумовлена:

– динамічними змінами в охороні здоров'я та соціальними й кадровими проблемами в галузі, економічними, етичними, правовими особливостями діяльності суб'єктів системи охорони здоров'я в Україні;

– сучасними вимогами до рівня якості підготовки медичних кадрів;

– масштабністю і темпами перетворення у світі в сфері накопичення, передачі, використання інформації з питань медичної науки і практики, запровадженням інноваційних технологій у систему охорони здоров'я;

– створенням та впровадженням єдиного освітнього середовища, безперервною професійною підготовкою лікарів та провізорів з широким застосуванням нових інформаційних технологій;

– інтенсифікацією міжнародного співробітництва у сфері медичної та фармацевтичної освіти,

виходом на світові ринки із консультативними медичними послугами.

Мета статті – проаналізувати та розкрити основні удосконалення вітчизняної системи підготовки майбутніх лікарів у контексті євроінтеграційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Підвищення професійної компетенції фахівців у галузі охорони здоров'я у всьому світі визначається як найважливіший чинник реформування системи охорони здоров'я. Поряд із загальними вимогами до лікаря, який би міг задовольнити потреби як індивіда, так і спільноти в цілому, зростають вимоги до навчальних медичних закладів щодо постійного вдосконалення професійної освіти. Наголошується, що рівень державної підтримки цих інституцій повинен пов'язуватися з якістю підготовки спеціалістів, з їхньою соціальною значущістю.

Інтернаціоналізація медицини виступає однією з підстав для виділення критеріїв професійних ролей, які є такими: а) вимога формалізованої спеціальної підготовки, що супроводжується інституціалізованими моделями контролю за адекватністю освіти і компетенцією навчених індивідів; б) наявність навичок реалізації отриманих професійних знань; в) наявність у вільних професіоналів впевненості в тому, що їх компетенція використовується в інтересах всієї соціальної системи, тобто існує альтруїстична мотивація праці (Т. Парсонс). Систему умов підготовки іноземних фахівців у медичному вузі можна розділити на два блоки – необхідні і достатні умови. До необхідних умов відносять всі, що пов'язані з навчальним процесом, до достатніх – все, що його супроводжує, але ним не є, тобто середовище неформального спілкування, умови життя і побуту, способи задоволення культурних та інших неосвітніх потреб. Для забезпечення необхідних і достатніх умов підготовки іноземних фахівців-медиків в медичному вузі передбачається наявність зворотного зв'язку між цими умовами і об'єктом їх впливу. Цей зворотний зв'язок виявляється та проявляється студентами щодо інтеріоризації професійних ролей. Дослідженнями підтверджено, що активність інтеріоризації має не етнічний чи соціальний, а психологічний характер, вона заснована на ієрархії мотивів оволодіння професією лікаря. На цій підставі емпірично виділені чотири типи особистостей студентів. Головними агентами соціалізації іноземних студентів у медичному вузі є викладачі як носії професійних цінностей і як представники культури, в тому числі і мовної. Викладачі свідомо вибирають роль агентів соціалізації в роботі з іноземними студентами, широко інтерпретуючи її функціональні параметри. При цьому на першому місці у них стоять цінності професії, а на другому – соціокультурні компоненти адаптації іноземних студентів в інонаціональному середовищі.

Ефективність виконання агентами соціалізації своєї ролі зумовлена їх професіоналізмом [13].

У Болонській декларації панує квалітативний підхід до проблем освіти, тому термін «компетенція» використовується для позначення інтегрованих характеристик якості підготовки випускників, для опису результату освітнього процесу. У сучасному світі саме професійна компетентність майбутнього фахівця розглядається як показник якості освіти, тому вивчення та аналіз особливостей процесу її формування в усіх галузях, зокрема медичній, є пріоритетним завданням педагогічної науки [4, с. 85].

М. Smith, описуючи походження поняття «компетентність», зазначає, що воно має грецьке та латинське коріння, адже голландські вчені М. Mulder, Т. Weigel і К. Collins зіставляють поняття «компетентність» з грецьким поняттям «ικανότης», яке в працях Платона фігурує в сенсі можливості особистості чогось досягати. Пізніше воно з'являється в латинській мові в формі «competens», що трактувалось як поняття «здатність». У XVI столітті поняття було сприйняте англійською, французькою та голландською мовами [10, с. 2].

У словнику «Професійна освіта» С. Гончаренко компетентність визначає як сукупність знань і вмінь, які необхідні для ефективної професійної діяльності, серед них він виділяє вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності та використовувати інформацію [3]. У словнику В. Дубічинського компетентним вважається той, хто має ґрунтовні знання в певній галузі, тямущий, має певні повноваження [6, с. 119]. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «компетентність» визначається як властивість, тобто за значенням слова «компетентний» (поінформованість, обізнаність, авторитетність) [2, с. 560]. Терміни «універсальні навички і вміння» та «загальні компетентності» інколи ототожнюються. Вони відносяться до загальних компетентностей [8, с. 56]. Учасники Міжнародного проєкту «DeSeCo» визначають компетентність як здатність діяти та виконувати поставлені завдання, бути успішним в індивідуальних і соціальних потребах [7].

Концепція розвитку вищої медичної освіти орієнтована на модель підготовки медичних кадрів, яка створить необхідні умови для збереження і відновлення здоров'я населення шляхом надання гарантованого рівня медичної допомоги. Умовами забезпечення високої якості вищої медичної освіти є організація діяльності викладачів і студентів, їх взаємодія у навчально-виховному процесі і побудова відповідного освітнього середовища. Оскільки всі види діяльності взаємопов'язані, то і відповідні компетенції не піддаються чіткому розмежуванню. Будь-який поділ буде досить умовним. Відзначимо, що класифікація компетенцій може

мати й інші підстави. Важливо зрозуміти, що компетентність не є сталим показником спеціаліста, вона змінюється відповідно до умов сучасного світу, має діяльнісний характер узагальнених умінь та навичок. Особистість майбутнього лікаря, його етичні і професійні якості формуються у процесі навчання на медичному факультеті, тому формування змісту й організації освітнього процесу, націленого на формування особистості майбутнього лікаря, його цивільної відповідальності, правової культури і правової самосвідомості, духовності, ініціативності, самостійності, толерантності, здатності до успішної соціалізації у суспільстві, професійної зрілості, є одним із завдань вищої медичної освіти [14, с. 321].

Формування компетентного фахівця базується на уявленні про сучасну модель спеціаліста з вищою медичною освітою. Серед її складників основними є мотивація до навчання протягом всього життя, вміння вчитися, володіння навичками самостійного отримання знань та наукового пошуку, а також вміння перетворювати отримані знання в інноваційні технології [5, с. 109].

Майбутні медичні спеціалісти повинні розуміти необхідність постійно розширювати межі своєї пізнавальної діяльності, виходячи за рамки навчальної програми, що є запорукою стрімкого прогресу, адже, щоб стати компетентним лікарем, лише базових знань недостатньо [5, с. 109].

Висновки. Таким чином, у контексті викладеного вище робимо висновок про те, що першочерговим завданням є формування науково обґрунтованої стратегії охорони здоров'я населення, опрацювання державних комплексних і цільових програм, які мають забезпечувати її реалізацію. Суспільні потреби з оптимізації діяльності системи охорони здоров'я України в епоху глобалізації вимагають пошуку нових шляхів щодо формування та реалізації державної політики в здравоохоронній галузі з використанням інноваційних підходів та передового зарубіжного досвіду. Необхідність вирішення ключових проблем галузі визначила основні напрями державної політики України у сфері охорони здоров'я. При цьому слід особливо наголосити на тому, що в сучасних умовах ефективна реалізація державної політики України в галузі охорони здоров'я неможлива без здійснення стратегії інтеграції до Європейського Союзу, розширення і зміцнення міжнародних зв'язків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білинська М. Стандарти вищої медичної освіти як шлях до міжнародної акредитації медичної школи. *Вісник УАДУ*. 2002. № 4. С. 150–155.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: близько 170000 сл. та словосполучень / уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. Київ ; Ірпінь, 2001. 1440 с.

3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ, 2005. 486 с.
4. Кульбашна Я.А. Принцип безперервності освіти у формуванні професійної компетентності майбутніх стоматологів. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2013. Вип. 3–4. С. 85–89.
5. Кульбашна Я.А. Формування науково-дослідної компетентності у майбутніх стоматологів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2013. Вип. 3. С. 109–116.
6. Макаренко В.І., Макаренко О.В., Макаренко К.С. Творчість як елемент компетентності майбутнього лікаря. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 березня 2015 р., м. Суми. Т. 2., 2015. С. 119–121.
7. Огородников И.Т., Шимбирев П.Н. Педагогіка : учебник для учительских институтов. изд. 2-е переработанное и дополненное. Москва, 1950. 431 с.
8. Оленович О.А. Пашковська Н.В., Павлович Л.Б., Ілюшина А.А. Науково-дослідницька робота студентів як компонент професійної підготовки майбутніх фахівців. *Актуальні питання вищої медичної та фармацевтичної освіти: досвід, проблеми, інновації та сучасні технології* : матеріали навчально-методичної конференції. Чернівці, 2012. С. 56–81.
9. Паламаренко І.О. Вимоги до підготовки лікарів загальної практики у Великій Британії. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 5 (42). С. 120–125.
10. Петраш А.І., Юркова В.П. Організація самостійної навчальної діяльності майбутніх перекладачів з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія «Педагогічні та психологічні науки»*. 2014. № 4 (73). С. 298. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnarv_ppn_2014_4_27.
11. Скрипник І.М., Гопко О.Ф., Маслова Г.С. Формування клінічного мислення як засіб удосконалення якості освіти лікарів. *Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах*. URL: http://elib.umsa.edu.ua/jspui/bitstream/umsa/2740/1/formuv_klin_mysl_jak_zasib.pdf.
12. Федорова К.В. Формування професійно-етичних якостей майбутніх лікарів у виховному просторі вищого медичного навчального закладу : дис. ... канд. педагогічних наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Старобільськ, 2016.
13. Фомина Т.К. Иностранные студенты в медицинском вузе России: интериоризация профессиональных ценностей. URL: <http://www.dissercat.com/content/inostrannye-studenty-v-meditsinskom-vuze-rossii-interiorizatsiya-professionalnykh-tsennostei#ixzz51YL5v6tJ>.
14. Хоменко К.П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди*. 2015. Вип. 36 (62). Т. 2. Дод. 1. С. 321–330.